

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه واگذاری مالکیت مربوط به تأسیسات آب و فاضلاب»
(اعاده شده از شورای نگهبان (۱))

مخصوص صحن علنی

مقدمه

مشخصات لایحه

شماره ثبت:

۱۱۰

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

—

معاونت مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۴۷۰-۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۵/۱۷

لایحه واگذاری مالکیت مربوط به تأسیسات آب و فاضلاب در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۰۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه جهت انطباق با موازین شرع و قانون اساسی به شورای محترم نگهبان ارسال شد و با ایراداتی (ابهام و مغایرت با شرع) از سوی این شورا مواجه شد. بر این اساس، جهت رفع این ایرادات توسط مجلس شورای اسلامی، مصوبه مزبور به کمیسیون انرژی ارجاع گردید که در ادامه به بررسی مصوبه کمیسیون از حیث رفع ایرادات شورای محترم نگهبان می پردازیم.

بررسی مصوبه کمیسیون

بند «۱» نظر شورای نگهبان

براساس بند «۱» نظر شورای نگهبان، ارجاع مصوبه مجلس به حکم ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱ به جهت تجویز ربا (الزام به پرداخت فرع وام) خلاف شرع تشخیص داده شده است. قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱، پیش از انقلاب به تصویب رسیده، فلذا به تأیید شورای نگهبان نرسیده است. موضوع ماده (۳۲) قانون مزبور از حیث دلالت به امر ربوی، خلاف شرع است و قبلاً فقهای شورای نگهبان در این خصوص اظهار نظر کرده اند.^۱ کمیسیون جهت رفع این ایراد تصریح کرده است که اجرای ماده (۳۲) مزبور صرفاً مشتمل بر پرداخت اصل وام است؛ که در نتیجه شامل پرداخت فرع وام نبوده و مشتمل بر تجویز ربا نمی شود. **بنابراین اصلاح انجام شده، رافع ایراد شورای نگهبان ارزیابی می شود.**

بند «۲» نظر شورای نگهبان

شورای نگهبان در بند «۲» اظهار نظر خود، اطلاق حکم به واگذاری اموال موضوع مصوبه، به شرکت های آب و فاضلاب استانی را در خصوص نظایر وقف (از جمله وصیت) خلاف موازین شرع دانسته است. در خصوص وقف و نظایر آن باید براساس احکام مصرح اسلامی عمل شود و انتقال مالکیت در خصوص آنها بدون لحاظ این احکام، محل ایراد است. کمیسیون جهت رفع این ایراد، تصریح کرده که «در خصوص وقف، وصیت و موارد شرعی مشابه، واگذاری با رعایت موازین شرعی مربوطه انجام خواهد شد». با این تصریح، به نظر می رسد که ایراد شرعی مزبور رفع شده است.

۱. نظر شماره ۱۵۴۷ مورخ ۱۳۶۳/۵/۱۷: «به طور کلی قرار دریافت بهره از وام اگرچه پس از تاریخ سررسید آن باشد شرعی نمی باشد توضیحاً چنانچه در ضمن قرارداد وام شرط نمایند که در صورت خودداری وام گیرنده از پرداخت وام مبلغی را مجاناً (نه به عنوان بهره) بپردازد اشکال ندارد».

بند «۳» نظر شورای نگهبان

بند «۳» نظر شورای نگهبان، شرایط واگذاری اموال موضوع مصوبه را دارای ابهام دانسته است. از آنجا که اموال مزبور از مصادیق ثروت‌های عمومی موضوع اصل چهل‌وپنجم (۴۵) قانون اساسی هستند باید تفصیل و ترتیب استفاده از آنها را قانون معین کند. در مصوبه مجلس حکمی ناظر بر شرایط واگذاری (تفصیل و ترتیب استفاده) اموال، تعیین نشده بود. کمیسیون جهت رفع این ابهام، در صدر ماده‌واحد تصریح کرده است که انتقال مالکیت باید با رعایت قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب باشد. این ادعا که تبصره «۵» ماده (۴) قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب، بیانگر شرایط واگذاری است، درست به نظر نمی‌رسد. طبق ماده (۴) قانون مزبور، با تشکیل شرکت‌های موضوع این قانون یعنی شرکت‌های آب و فاضلاب شهری، هریک از شرکت‌ها و مؤسسات و واحدهایی که در زمان تصویب این قانون امر تقسیم و توزیع آب شهری و جمع‌آوری و دفع فاضلاب و بهره‌برداری از آن را برعهده داشتند منحل و کلیه تأسیسات، ماشین‌آلات، ابنیه و هر نوع مایملک و حقوق آنها با رعایت مقررات مربوط تملک گردید. تبصره «۵» ماده (۴) مزبور تصریح کرده است که کلیه تأسیسات، ماشین‌آلات، اراضی، ابنیه، حقوق و هر نوع مایملک شهرداری‌ها و وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان) که در امر تقسیم و توزیع آب شهری و جمع‌آوری و دفع فاضلاب در زمان تصویب این قانون مورد استفاده بوده و یا پس از آن تا زمان تحویل به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری، خریداری و به‌کار گرفته شود، پس از تشکیل شرکت آب و فاضلاب مطابق مقررات این قانون در اختیار آن شرکت قرار می‌گیرد. این حکم صرفاً در زمان تصویب قانون برای یکبار قابل اجرا بوده و نیز به مقررات برای تعیین شرایط واگذاری ارجاع داده است؛ لذا اولاً به‌دلیل ارجاع ضوابط به مقررات و ثانیاً منتفی بودن موضوع به جهت اجرا شدن و فقدان موضوع در حال حاضر، همچنان ابهام شورای نگهبان باقی به نظر می‌رسد.

جمع‌بندی

نظر به اصلاحات صورت‌گرفته در مصوبه کمیسیون انرژی، به نظر می‌رسد ایرادات شرعی شورای نگهبان رفع شده و صرفاً ابهام در خصوص شرایط واگذاری باقی مانده است.

- ایراد شرعی اول شورای نگهبان ناظر بر مشتمل‌بر ربا بودن حکم ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور، با تصریح بر اینکه اجرای ماده (۳۲) مزبور صرفاً مشتمل بر پرداخت اصل وام (نه فرع وام) است، رفع شده است.

- ایراد شرعی دوم شورای نگهبان نسبت به اطلاق واگذاری اموال در خصوص نظایر وقف (از جمله وصیت)، با الحاق این عبارت رفع شده است که در خصوص وقف، وصیت و موارد شرعی مشابه، واگذاری با رعایت موازین شرعی مربوطه انجام خواهد شد.

- در خصوص ابهام شورای نگهبان، کمیسیون در مورد شرایط واگذاری، با تصریح بر اینکه انتقال مالکیت باید با رعایت قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب باشد، اقدام به رفع ابهام نموده است، لکن اصلاح صورت‌گرفته رافع ابهام شورای نگهبان به نظر نمی‌رسد، زیرا تبصره «۵» ماده (۴) قانون مزبور به مقررات ارجاع داده است و نیز موضوع حکم آن در خصوص مصوبه حاضر، منتفی است. در نتیجه پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در قانون آیین‌نامه داخلی مجلس جهت رفع ابهام مزبور که نیازمند تدوین ضوابط و شرایط واگذاری توسط مجلس است، موضوع به کمیسیون اعاده شود.

شماره ماده	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون
ماده واحد - ایراد بند «۱» شورای نگهبان	✓		
ماده واحد - ایراد بند «۲» شورای نگهبان	✓		
ماده واحد - ایراد بند «۳» شورای نگهبان			✓

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده واحد - ایراد بند «۱»	الحاق عبارت «اجرای ماده (۳۲) مزبور صرفاً مشتمل بر پرداخت اصل وام است»	✓			با این تصریح که اجرای ماده (۳۲) مزبور صرفاً مشتمل بر پرداخت اصل وام است، شامل پرداخت فرع وام نبوده و مشتمل بر تجویز ربا نمی شود.	
ماده واحد - ایراد بند «۲»	الحاق عبارت «درخصوص وقف، وصیت و موارد شرعی مشابه، واگذاری با رعایت موازین شرعی مربوطه انجام خواهد شد»	✓			الحاق عبارت مزبور و تصریح بر اجرای موازین شرعی درخصوص نظایر وقف، ایراد مغایرت با شرع را رفع می کند.	
ماده واحد - ایراد بند «۳»	الحاق این حکم که انتقال مالکیت باید با رعایت قانون تشکیل شرکت های آب و فاضلاب باشد.			✓	اصلاح صورت گرفته رافع ابهام شورای نگهبان به نظر نمی رسد، زیرا تبصره «۵» ماده (۴) قانون مزبور به مقررات ارجاع داده است و نیز موضوع حکم آن درخصوص مصوبه حاضر، منتفی است. در نتیجه پیشنهاد می شود با رعایت تشریفات مندرج در قانون آیین نامه داخلی مجلس جهت رفع ابهام مزبور که نیازمند تدوین ضوابط و شرایط واگذاری توسط مجلس است، موضوع به کمیسیون اعاده شود.	